

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 139, כ"ז באייר תשע"ד

צופן כ"ח באייר – שורשי קדושת היום

ד"ר איל דודסון, ראש ההתמחות ללימודי ארץ ישראל, מכללת אורות ישראל

נויות אצל רמה? [הרי אם מדובר במקומות גאוגרפיים, על פניו אלו שני מקומות שונים ולא ניתן להיות בשניהם בו-זמנית], אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם [כלומר בבית המקדש] (בבלי, זבחים נד ע"ב).

בהמשך מתארת הגמרא כיצד מנתחים דוד ושמואל את הכתובים במטרה למצוא את מקומו המדויק של המקדש. חז"ל ביקשו ללמדנו ששמואל לא הסתפק בהכרתו של דוד למלך תחת שאול, אלא גם חנך אותו לקראת תפקידו. בלימוד משותף מסביר שמואל לדוד שהממלכה שבראשה הוא עתיד לעמוד אינה ככל הממלכות. לא די לה בעיר בירה "רגילה", עם ארמון מלך ומוסדות שלטון, אלא נדרשת לה עיר בירה דתית-ייחודית, שבלבה "ארמון" של מלך מלכי המלכים. במילים אחרות, שמואל הנביא שעשה את ראשית דרכו במשכן שילה, מורה בסוף ימיו את הדרך למקדש בירושלים. שמואל הוא הסמכות הרוחנית המעשית מאחורי רעיון המקדש בירושלים, והוא המורה של המלך שנבחר להגשים את החזון. דוד אמנם לא זכה להשלים את החזון, אבל את מגילת בית המקדש, שקיבל כנראה מידיו של שמואל, העביר לשלמה בנו שבנה את המקדש על פיה.

כשלושת אלפים שנה חלפו. מגילת בית המקדש נעלמה, מלכות בית דוד אבדה (בינתיים...) וגם בית המקדש חרב בראשונה ובשנייה. ירושלים עברה מיד ליד ונדמה שהרכינה ראשה לצלב ולסהר; העם היהודי גלה ונמכר לשבי ולעבדות. ברם פגעי הזמן לא הכניעו את הייעוד הנשגב: ירושלים נשארה תמיד עיר הבירה של העם היהודי, להלכה ולמעשה, ואם לא בפועל – אזי בחלומות ובתפילות. הייעוד עמד במבחן הנצח. זהו הייעוד שהציב

דוד המלך לא זכה לבנות את בית המקדש, אבל הוא זכה להעביר לשלמה בנו תכניות מדויקות לביצוע המשימה: "ויפתן דָּוִד לְשִׁלְמָה בְּנוֹ אֶת תְּבִנֹת הָאוֹלָם וְאֶת בְּתָיו וְגַנְזָיו וְעֲלִיתָיו וְחֲדָרָיו הַפְּנִימִים וּבֵית הַכְּפֹרֶת. וְתִבְנִית כָּל אֲשֶׁר הָיָה בְּרוּחַ עִמּוֹ לְחֻצְרוֹת בֵּית ה' [...] הַכָּל בְּכֹתֵב מִיַּד ה' עָלַי הַשְּׁפִיל כָּל מְלָאכֹת הַתְּבִנִּית" (דברי הימים א כח, יא–יט).

"בכתב מיד ה'!" איפה נמצא כתב כזה? חז"ל עסקו בשאלה וגילו שתכנית אדריכלית של בית המקדש "שורטטה" בידי הקב"ה (בעצמו!) ונמסרה למשה רבנו. מאז נשמרה ועברה מדור לדור לידיהם של יחידי סגולה. התכנית נקראה "מגילת בית המקדש". חז"ל מלמדים אותנו על האופן שבו מגילה סודית זו נמסרה דור אחר דור, מהקב"ה ומשה ועד לשלמה:

ר' ירמיה בשם ר' שמואל ב"ר יצחק: מגילת בית המקדש מסרה הקב"ה בעמידה, הדא הוא דכתיב [=זהו שנאמר]: וְאֶתָּה פֶּה עֲמַד עֲמָדִי (דברים ה, כז). משה מסרה ליהושע בעמידה, שנאמר: קָרָא אֶת הַחוּשֶׁעַ וְהִתְיַצְּבוּ (שם לא, יד). עמד יהושע ומסרה לזקנים בעמידה, שנאמר: וַיִּקְרָא אֶת כָּל זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְיַצְּבוּ לִפְנֵי הָאֱלֹקִים (יהושע כד, א). עמדו זקנים ומסרוה לנביאים בעמידה. עמדו נביאים ומסרוה לדוד בעמידה [...]. עמד דוד ומסרה לשלמה בנו בעמידה, שנאמר: וְאֶתָּה ה', חֲנִנִי וְהִקִּימֵנִי וְאַשְׁלֶמְהָ לָּהֶם (תהלים מא, יא) (ילקוט שמעוני, דברי הימים רמז תתרפא).

בהזדמנות אחרת השלימו חז"ל את התמונה, וביארו מי הורה לדוד את צפונות המקדש:

דרש רבא: מאי דכתיב "ויקלף דוד ושמואל, וישבו [...]" (בבלי, בבבלי) (שמואל א יט, יח). וכי מה ענין

שמואל לדוד בשעה שמסר לו בידיים רועדות את מגילת המקדש.

דמותו של שמואל נצרבה בתודעה היהודית כמנהיג לדורו ולדורות, כשופט וכנביא: "מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן וְכַהֲנָיִו, וְשָׁמוּאֵל בְּקִרְיָאִי שְׁמוֹ" (תהלים צט, ו). רבים באו לפקוד את קברו שזוהה בראש הר נישא מצפון-מערב לירושלים, להתרפק על דמותו ולשפוך את שיחם. אחד מהם תיאר את רשמי ביקורו בשנת 1481:

ואחר כך עליתי בהר גבוה [...] והוא הרמה, מקום אדונינו שמואל הנביא ע"ה [...] ושם מתקבצים כל היהודים בכל שנה ושנה, ובאים ג"כ מבחוץ [לארץ] בכ"ח ימים לחדש אייר, לקונן ולהתפלל במערה ההיא, כי בו ביום היתה נפשו צרורה בצרור החיים (אי יערי, מסע משולם מוולטרה בארץ ישראל בשנת רמ"א, ירושלים תש"ט, עמ' 74. ההגדשה שלי, י.ג.).

לדבריו, היום המיוחד לתפילות בקבר שמואל היה ביום פטירתו, בכ"ח באייר, וביום זה עלו להתפלל בקברו עוד לפני חמש מאות שנה (בשנת 1481).

ב-5 ביוני 1967 (כ"ו באייר תשכ"ז) פרצה מלחמת ששת הימים. חטיבת השריון "הראלי", בפיקודו של אל"מ אורי בן ארי, קיבלה פקודה להבקיע את האגף הצפוני של

הרהורים חינוכיים

יום כ"ח באייר זכה בדורנו למשמעות נוספת, בהיותו היום שבו עלה הראי"ה קוק לארץ ישראל. כך תיאר זאת בנו, הרב צבי יהודה זצ"ל: "היום הגדול כ"ח אייר, יום בואו של מרן הרב זצ"ל לארץ ישראל". מי שעלה לקברו ראה כי על מצבתו כתוב בין השאר (ההדגשה שלי):

"עלה לארץ הקודש – כ"ח באייר התרס"ד; עלה ירושלימה – ג' אלול התרע"ט; עלה השמימה – ג' אלול התרצ"ה".

- האם אנו ותלמידינו חותרים להתבונן במשמעות העמוקה של יום ירושלים, הניצב בדרך שבין יום העצמאות לחג השבועות?
- האם עבור תלמידינו מועד זה נהפך חלילה רק ליום של דגלים ושמחה על ניצחון מלחמת ששת הימים, או שמבינים אנו שהשיבה לירושלים היא שלב בדרך, לקראת ייעודים גדולים ונשגבים, שירושלים בלבם?

מכללת אורות ישראל, בעין חינוכית 139, כ"ז באייר, תשע"ד

בס"ד

ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי 'בעין חינוכית'. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il.

אורות ישראל
מכללה אקדמית לחינוך
תחום חינוך אמוני
מייסודן של מכללות
מורשת יעקב ואורות ישראל

בין אורות